Облік та аудит

УДК 657:004.9:334.012.64

Охріменко Ігор Віталійович
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки підприємства та менеджменту
Академія праці, соціальних відносин та туризму
Федерації професійних спілок України
Okhrimenko Ihor
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Enterprise Economics and Management,
Academy of Labour, Social Relations and Tourism of the
Federation of Trade Unions of Ukraine
ORCID: 0000-0003-3607-870X

Камінська Тетяна Григорівна
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів
Академія праці, соціальних відносин та туризму
Федерації професійних спілок України
Kaminska Tetiana
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Enterprise Economics and Management,
Academy of Labour, Social Relations and Tourism of the
Federation of Trade Unions of Ukraine
ORCID: 0000-0002-7844-4483

Райковська Інна Тадеушівна
кандидат економічних наук, доцент,
проректорка з навчально-методичної та наукової роботи
Київський кооперативний інститут бізнесу і права

Raikovska Inna
Candidate of Economic Sciences, PhD, Associate Professor,
Vice-Rector for Academic and Scientific Affairs
Kyiv Cooperative Institute of Business and Law
ORCID: 0000-0003-2670-7277

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ: ІНСТИТУЦІЙНІ ТА УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ
TRANSFORMATION OF THE ACCOUNTING AND ANALYTICAL SYSTEM OF SMALL BUSINESSES UNDER DIGITALIZATION: INSTITUTIONAL AND MANAGERIAL ASPECTS

Анотація. *Вступ. Цифрова трансформація економіки зумовлює системні зміни в організації бізнес-процесів, інформаційних потоків і механізмах управління суб'єктів малого підприємництва. В умовах диджиталізації обліково-аналітична система перестає виконувати виключно реєстраційну функцію та набуває значення інтегрованого інструменту формування управлінської інформації, аналітики та прогнозування. Це актуалізує потребу переосмислення її архітектури з урахуванням інституційних і управлінських детермінант.*

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та розроблення інтегрованої концептуальної моделі трансформації обліково-аналітичної системи малого бізнесу в умовах диджиталізації, що поєднує інституційні умови цифрового середовища з управлінськими механізмами реалізації цифрової стратегії. Матеріали. Теоретичною базою дослідження слугували сучасні праці вітчизняних і зарубіжних науковців з проблем цифрової трансформації, розвитку управлінського обліку, інформаційних систем та функціонування малого підприємництва. У роботі використано

узагальнені результати міжнародних і українських досліджень, що відображають еволюцію підходів до модернізації обліково-аналітичного забезпечення.

Матеріали і методи. Методологічну основу становлять загальнонаукові методи аналізу та синтезу для узагальнення концептуальних підходів, систематизації та порівняльного аналізу для виявлення відмінностей між традиційною й цифровою моделями обліково-аналітичної системи, а також метод концептуального моделювання для формування авторської інтегрованої моделі трансформації.

Результати. Обґрунтовано, що цифровізація зумовлює перехід від фіксаційної до аналітико-прогностичної функції обліку та інтеграцію фінансових і нефінансових даних у межах єдиної цифрової архітектури. Встановлено, що ефективність трансформації визначається взаємодією інституційних, управлінських і технологічних чинників. Запропоновано трирівневу модель модернізації обліково-аналітичної системи, яка забезпечує узгодження цифрової стратегії підприємства з перебудовою інформаційної інфраструктури.

Перспективи. Перспективами подальших досліджень є емпірична апробація запропонованої моделі, розроблення методики оцінювання цифрової зрілості обліково-аналітичної системи малого бізнесу та аналіз впливу новітніх цифрових технологій на якість управлінських рішень і стійкість підприємств.

Ключові слова: *обліково-аналітичне забезпечення, цифрова трансформація, бухгалтерський облік, діджиталізація обліку, мале підприємництво, цифрова зрілість, управлінська аналітика, інституційне середовище.*

Summary. *Introduction. The digital transformation of the economy causes systemic changes in business processes, information flows, and management*

mechanisms of small enterprises. Under conditions of digitalization, the accounting and analytical system no longer performs solely a recording function but becomes an integrated tool for generating managerial information, analytical insights, and forecasting. This shift necessitates a reconsideration of its architecture, taking into account institutional and managerial determinants influencing digital change.

Purpose. The purpose of the study is to provide a theoretical substantiation and to develop an integrated conceptual model for the transformation of the accounting and analytical system of small businesses under digitalization, combining institutional conditions of the digital environment with managerial mechanisms for implementing digital strategy.

Materials. The theoretical basis of the research includes contemporary domestic and international studies on digital transformation, management accounting development, information systems, and the functioning of small enterprises. The study relies on generalized findings reflecting the evolution of approaches to modernization of accounting and analytical support in the digital economy.

Methods. The methodological framework is based on general scientific methods, including analysis and synthesis to generalize conceptual approaches, systematization and comparative analysis to identify differences between traditional and digital accounting models, and conceptual modeling to develop an integrated transformation framework.

Results. It is substantiated that digitalization leads to a transition from a recording-oriented accounting function to an analytical and forecasting platform integrated within a unified digital architecture. The effectiveness of transformation is determined by the interaction of institutional, managerial, and technological factors. A three-level model of modernization of the accounting and analytical system is proposed, ensuring alignment between digital strategy and the restructuring of information infrastructure.

Prospects. Future research directions include empirical validation of the proposed model, development of a methodology for assessing the digital maturity of accounting systems in small businesses, and analysis of the impact of emerging digital technologies on decision-making quality and organizational sustainability.

Key words: *accounting and analytical support, digital transformation, accounting, digitalization of accounting, small business, digital maturity, management analytics, institutional environment.*

Постановка проблеми. Цифрова трансформація сучасної економіки зумовлює глибокі структурні зміни в організації бізнес-процесів, механізмах управління та інформаційній взаємодії суб'єктів господарювання. У цьому контексті обліково-аналітична система перестає виконувати виключно реєстраційну функцію та набуває статусу інтегрованої управлінської платформи, що забезпечує формування релевантної, оперативної й аналітично опрацьованої інформації для прийняття рішень. Поширення хмарних технологій, автоматизованих інформаційних систем, інструментів бізнес-аналітики та цифрових сервісів змінює архітектуру облікових процесів, трансформуючи як інформаційні потоки, так і логіку внутрішнього контролю.

Особливої актуальності зазначені зміни набувають для суб'єктів малого підприємництва, діяльність яких характеризується ресурсними обмеженнями, підвищеною чутливістю до інституційних змін і необхідністю швидкої адаптації до цифрового середовища. Водночас практична імплементація цифрових рішень у малому бізнесі часто має фрагментарний характер, що призводить до дисбалансу між технологічними можливостями та управлінськими потребами.

Таким чином, актуалізується наукова проблема формування цілісної концепції трансформації обліково-аналітичної системи малого бізнесу, яка

б поєднувала інституційні умови цифровізації з управлінськими механізмами підвищення ефективності та стійкості підприємств. Розв'язання цього завдання має вагоме теоретичне значення та безпосередню практичну спрямованість.

Цифрова трансформація бізнесу у сучасних дослідженнях розглядається як комплексна стратегічна зміна, що охоплює технологічні, організаційні та управлінські аспекти функціонування підприємств. У працях Чаніаса С., Майєрса М. та Гесса Т. цифрова трансформація трактується як процес формування нової стратегічної логіки організації [7], тоді як Віал Г. підкреслює її системний характер і вплив на створення цінності [20]. Подальший розвиток цієї проблематики відображено у роботах Крауса С. та співавт. [13], Плеханова Д. та ін. [16], які акцентують увагу на інтеграції цифрових технологій у бізнес-моделі та управлінські процеси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремий напрям досліджень присвячений трансформації облікових та інформаційних систем. Діллер М. та ін. обґрунтовують зміну ролі інформаційних систем у цифровій модернізації бухгалтерського обліку [10]. Критичний вимір цифровізації обліку розкрито Куатроне П. [17], а перспективи використання бізнес-аналітики в управлінському обліку систематизовано Ріхардссоном П. і Їгітбасіоглу О. [18]. Узагальнення змін управлінського обліку в умовах цифровізації представлено у дослідженні Саллеса Дж. та співавт. [19].

Специфіка цифрової трансформації малого бізнесу висвітлюється у працях Крупі А. та ін. [8], Гарзоні А. та ін. [12], Депаолі П. та ін. [9], які наголошують на ролі цифрових екосистем і знаннєвих посередників. Вплив цифрових рішень на створення цінності та динамічні здібності МСП обґрунтовано Матарраццо М. та ін. [14], тоді як систематизацію бар'єрів і чинників впровадження подано у роботі Омрані Н. та ін. [15]. Конвергенція

цифровізації з індустріальними технологіями розкрита Франком А. та ін. [11].

В українському науковому дискурсі увага зосереджена на прикладних аспектах цифровізації обліку. Дослідження Баланюка І. та Іванюк Т. [1] і Петченка М. та ін. [4] акцентують на впровадженні цифрових інструментів у бухгалтерські процеси. Праці Краєвського В. та співавт. [2; 3] розкривають трансформацію обліково-аналітичного забезпечення малого бізнесу, тоді як Полторацька І. [5] та Топоркова О. [6] аналізують окремі технологічні рішення.

Водночас наявні дослідження залишають поза увагою формування цілісної моделі трансформації обліково-аналітичної системи малого бізнесу, що поєднувала б інституційні умови цифровізації з управлінськими механізмами її реалізації, що й визначає актуальність подальших наукових розвідок.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та систематизація підходів до трансформації обліково-аналітичної системи суб'єктів малого підприємництва в умовах диджиталізації з урахуванням інституційних та управлінських детермінант. Дослідження спрямоване на формування цілісної концептуальної моделі модернізації обліково-аналітичного забезпечення, яка забезпечує підвищення якості управлінських рішень, цифрову зрілість підприємств і зміцнення їх стійкості в умовах цифрової економіки.

Матеріали і методи. Теоретичною основою дослідження слугували праці вітчизняних і зарубіжних науковців з питань цифрової трансформації бізнесу, розвитку обліково-аналітичних систем та особливостей функціонування малого підприємництва. Методологічну базу становлять загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: аналіз і синтез - для узагальнення наукових підходів; систематизація та порівняльний аналіз - для виявлення відмінностей традиційної й цифрової моделей обліково-

аналітичної системи; абстрагування та концептуальне моделювання - для формування авторської моделі її трансформації.

Виклад основного матеріалу. Цифрова трансформація у сучасному науковому дискурсі трактується не як впровадження окремих технологічних інструментів, а як комплексна структурна зміна логіки функціонування організації. У роботах Чаніаса С., Майєрса М. та Гесса Т. цифрова трансформація розглядається як процес стратегічного переосмислення бізнес-моделі, що змінює організаційні процеси та механізми створення вартості [7]. Подібної позиції дотримується Віал Г., який підкреслює, що цифрові технології виступають каталізатором організаційної реорганізації та трансформації ресурсної конфігурації підприємства [20].

Узагальнюючи сучасний стан досліджень, Краус С. та співавт. зазначають, що цифрова трансформація охоплює технологічний, структурний і культурний рівні організації [13], тоді як Плеханов Д. та ін. акцентують увагу на необхідності формування цифрової зрілості як передумови системної інтеграції технологій [16].

У контексті бухгалтерського обліку та аналітики цифровізація означає трансформацію інформаційної архітектури підприємства. Діллер М. та ін. підкреслюють, що інформаційні системи стають центральним елементом формування управлінських даних, а бухгалтерський облік інтегрується з аналітичними платформами в режимі реального часу [10]. Куатроне П. розглядає цифровізацію як процес переосмислення самої природи облікової інформації, що змінює баланс між контролем, відповідальністю та прозорістю [17].

Подальший розвиток цієї ідеї представлено у дослідженнях Ріхардссона П. та Їгітбасіоглу О., які доводять, що бізнес-аналітика та цифрові інструменти трансформують управлінський облік із ретроспективного механізму фіксації у прогностичний інструмент

підтримки рішень [18]. Саллес Дж. та співавт. підкреслюють, що цифровізація спричиняє зміну функціональної ролі бухгалтерів - від реєстраторів операцій до аналітиків даних і стратегічних партнерів менеджменту [19].

Таким чином, обліково-аналітична система (ОАС) в умовах диджиталізації перестає бути ізольованим функціональним підрозділом та інтегрується у цифрову екосистему підприємства. Цей процес особливо складний для малого бізнесу, де ресурсні обмеження та інституційні бар'єри впливають на темпи цифрової адаптації.

У роботах Крупі А. та ін. підкреслюється роль цифрових інноваційних хабів як посередників у процесі цифрової модернізації МСП [8]. Гарзоні А. та ін. пропонують багаторівневу модель цифрової трансформації малого бізнесу, що включає технологічний, організаційний і стратегічний рівні [12]. Депаолі П. та ін. пов'язують цифровий розвиток МСП із формуванням електронних бізнес-моделей [9].

Матарраццо М. та ін. обґрунтовують залежність ефективності цифрової трансформації від розвитку динамічних здібностей підприємства [14], тоді як Омрані Н. та ін. систематизують бар'єри цифровізації, серед яких ключовими є фінансові обмеження та недостатня управлінська компетентність [15]. Франк А. та ін. акцентують увагу на конвергенції цифровізації з технологіями Industry 4.0 [11].

На основі аналізу зазначених підходів доцільно систематизувати концептуальні напрями трансформації обліково-аналітичної системи (табл. 1).

Таблиця 1

Концептуальні підходи до трансформації обліково-аналітичної системи в умовах цифрової економіки

Науковий підхід	Ключові автори	Основний акцент	Значення для трансформації ОАС
Стратегічний підхід	Чаніас С., Віал Г.	Цифрова трансформація як стратегічна зміна бізнес-моделі	Інтеграція ОАС у цифрову стратегію підприємства
Організаційно-структурний	Краус С., Плеханов Д.	Формування цифрової зрілості	Перебудова інформаційної архітектури
Інформаційно-системний	Діллер М., Куатроне П.	Роль AIS у цифровій екосистемі	Автоматизація та інтеграція даних
Аналітичний	Ріхардссон П., Саллес Дж.	Бізнес-аналітика та управлінські рішення	Перехід до прогностичної функції
Інституційний (МСП)	Крупі А., Гарзоні А., Омрані Н.	Бар'єри та екосистеми цифровізації	Адаптація ОАС до інституційних умов

Джерело: сформовано автором на основі [7; 8; 10; 12; 13; 15; 16; 17; 18; 19; 20]

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що трансформація обліково-аналітичної системи має багатовимірний характер і визначається одночасною дією стратегічних, інституційних та технологічних факторів. У міжнародних дослідженнях домінує підхід, згідно з яким цифровізація ОАС є складовою ширшої трансформації організації. Водночас український контекст демонструє фокус на прикладних аспектах цифровізації обліку [1; 4], а також на трансформації обліково-аналітичного забезпечення малого бізнесу [2; 3], що свідчить про необхідність формування інтегрованої концептуальної моделі.

Цифрова трансформація обліково-аналітичної системи малого бізнесу відбувається під впливом не лише технологічних, а й інституційних та управлінських чинників. У сучасних дослідженнях підкреслюється, що цифровізація МСП є функцією взаємодії внутрішніх ресурсів підприємства

та зовнішнього середовища. Так, Крупі А. та ін. обґрунтовують роль цифрових інноваційних хабів як інституційних посередників, які знижують трансакційні витрати цифровізації та сприяють інтеграції підприємств у цифрові екосистеми [8]. Це положення має безпосереднє значення для трансформації обліково-аналітичної системи, оскільки доступ до цифрових сервісів і платформ визначає швидкість модернізації інформаційної інфраструктури.

Багаторівневий підхід до цифрової трансформації МСП, запропонований Гарзоні А. та ін., передбачає послідовність змін на операційному, організаційному та стратегічному рівнях [12]. У контексті обліково-аналітичної системи це означає, що цифровізація не може обмежуватися автоматизацією бухгалтерських процедур, а повинна охоплювати перебудову процесів формування управлінської інформації та систем внутрішнього контролю. Подібну логіку підтримують Депаолі П. та ін., які пов'язують цифровий розвиток МСП із трансформацією бізнес-моделі та електронною інтеграцією операційних процесів [9].

Важливим чинником успішної трансформації виступають динамічні здібності підприємства. Матарраццо М. та ін. доводять, що здатність підприємства інтегрувати, перебудовувати та реорганізовувати ресурси є критичною передумовою створення доданої вартості в цифровому середовищі [14]. Для обліково-аналітичної системи це означає необхідність гнучкої адаптації до нових інформаційних потоків, інтеграції фінансових і нефінансових даних та впровадження інструментів прогнозної аналітики.

Разом з тим, цифрова трансформація МСП супроводжується низкою бар'єрів. Омрані Н. та ін. систематизують фінансові, кадрові та організаційні обмеження, що стримують впровадження цифрових технологій [15]. Для малого бізнесу характерною є нестача інвестиційних ресурсів і спеціалізованих IT-компетенцій, що ускладнює модернізацію облікових систем. Конвергенція цифрових технологій із концепцією

Industry 4.0, описана Франком А. та ін., створює додаткові виклики, оскільки потребує інтеграції обліково-аналітичної системи з виробничими та логістичними платформами [11].

На стратегічному рівні цифрова трансформація пов'язана з формуванням нової управлінської парадигми. Чаніас С. та ін. підкреслюють значення цифрової стратегії як координуючого механізму трансформаційних змін [7], тоді як Віал Г. наголошує на необхідності узгодження технологічних інновацій із організаційною культурою та системою управління [20]. Узагальнюючи, Краус С. та ін. відзначають, що цифрова трансформація потребує зміни ролі управлінських функцій і посилення аналітичної складової [13].

У цьому контексті обліково-аналітична система виступає інституційним механізмом забезпечення прозорості, контролю та стратегічного планування. Плеханов Д. та ін. вказують, що цифрова зрілість підприємства визначається рівнем інтеграції інформаційних систем та управлінських процесів [16]. Відповідно, трансформація ОАС є показником загальної готовності підприємства до цифрових змін.

З урахуванням викладеного доцільно систематизувати ключові детермінанти трансформації обліково-аналітичної системи малого бізнесу (табл. 2).

Таблиця 2

Інституційні та управлінські чинники трансформації обліково-аналітичної системи малого бізнесу

Група чинників	Конкретні прояви	Наукове підґрунтя	Вплив на ОАС
Інституційні	Цифрові екосистеми, інно-ваційні хаби	[8; 12]	Доступ до цифрових сервісів та платформ
Ринкові	Конкурентний тиск, вимоги прозорості	[7; 20]	Підвищення ролі аналітики та звітності
Ресурсні	Фінансові та кадрові обмеження	[15]	Обмеження масштабів цифровізації
Технологічні	Інтеграція з Industry 4.0	[11]	Автоматизація облікових і виробничих даних

Управлінські	Динамічні здібності, циф-рова стратегія	[13; 14; 16]	Формування прогностичної функції ОАС

Джерело: сформовано автором на основі [7; 8; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 20]

Таким чином, трансформація обліково-аналітичної системи малого бізнесу визначається складною взаємодією інституційних, ресурсних та управлінських факторів. На відміну від великих корпорацій, МСП змушені поєднувати цифрову модернізацію з оптимізацією витрат, що підвищує значення аналітичної складової обліку. У цьому контексті цифровізація ОАС має розглядатися не як технічне оновлення, а як стратегічний процес, спрямований на підвищення адаптивності та стійкості підприємства.

Цифрова трансформація обліково-аналітичної системи (ОАС) малого бізнесу передбачає зміну її функціональної архітектури, структурних компонентів та логіки взаємодії інформаційних потоків. Якщо у традиційній моделі облік виконує переважно фіксаційну та контрольну функцію, то в умовах цифрової економіки він трансформується у центр інтегрованої аналітичної підтримки управління.

Як зазначають Діллер М. та ін., цифрові інформаційні системи забезпечують автоматизацію збору та обробки даних, що знижує трансакційні витрати та підвищує оперативність управлінських рішень [10]. При цьому Ріхардссон П. і Їгітбасіоглу О. підкреслюють, що інтеграція бізнес-аналітики в управлінський облік сприяє переходу до прогнозних моделей планування [18]. Саллес Дж. та співавт. розглядають цифровізацію як чинник зміни компетентнісного профілю бухгалтерів, які набувають функцій аналітиків і консультантів менеджменту [19].

У стратегічному вимірі трансформація ОАС має бути узгоджена з цифровою стратегією підприємства. Чаніас С. та ін. підкреслюють, що цифрова стратегія визначає напрям змін та координацію цифрових ініціатив [7], тоді як Віал Г. наголошує на необхідності узгодження технологічних рішень із організаційною культурою [20]. Краус С. та ін. доводять, що

цифрова трансформація потребує міжфункціональної інтеграції інформаційних систем [13].

У контексті малого бізнесу зазначені процеси мають специфічний характер. З одного боку, МСП характеризуються гнучкістю та швидкістю прийняття рішень; з іншого - обмеженість ресурсів стримує комплексну модернізацію. Крупі А. та ін. вказують на важливість участі малих підприємств у цифрових екосистемах [8], тоді як Гарзоні А. та ін. наголошують на поетапності цифрової трансформації [12]. Омрані Н. та ін. підкреслюють роль управлінських компетенцій у подоланні бар'єрів цифровізації [15].

В українських дослідженнях цифрова трансформація обліку здебільшого розглядається через призму впровадження окремих технологічних інструментів. Баланюк І. та Іванюк Т. акцентують увагу на цифрових сервісах у сфері облікового консалтингу [1], тоді як Петченко М. та ін. аналізують тенденції автоматизації бухгалтерських процедур [4]. Краєвський В. та співавт. обґрунтовують необхідність модернізації обліково-аналітичного забезпечення малого бізнесу [2; 3], підкреслюючи роль цифрових рішень у підвищенні ефективності управління. Полторацька І. розглядає можливості блокчейн-технологій [5], а Топоркова О. аналізує цифровізацію контролю розрахунків [6].

Водночас наявні підходи не формують цілісної інтегрованої моделі трансформації ОАС малого бізнесу. З огляду на це пропонується авторська концептуальна модель, що ґрунтується на трьох взаємопов'язаних рівнях:

- Інституційний рівень - цифрова екосистема, регуляторне середовище, ринкові вимоги [8; 12; 15].

- Управлінський рівень - цифрова стратегія, динамічні здібності, цифрова зрілість [7; 13; 14; 16].

- Операційний рівень - автоматизація облікових процедур, інтеграція AIS, бізнес-аналітика [10; 18; 19].

На кожному з рівнів відбувається трансформація функцій ОАС: від реєстраційної до прогностично-аналітичної. Конвергенція цифровізації з технологіями Industry 4.0 [11] посилює інтеграцію фінансових і нефінансових даних, що підвищує значення аналітики в режимі реального часу.

Для систематизації відмінностей між традиційною та цифровою моделлю обліково-аналітичної системи доцільно використати порівняльний аналіз (табл. 3).

Таблиця 3

Порівняння традиційної та цифрової моделі обліково-аналітичної системи малого бізнесу

Критерій	Традиційна модель	Цифрова модель
Функція обліку	Фіксація господарських операцій	Інтегрована аналітична підтримка управління
Характер інформації	Ретроспективна	Прогностична, аналітична
Інформаційні потоки	Фрагментарні	Інтегровані в цифрову екосистему
Технологічна база	Локальні програми	Хмарні платформи, ERP, аналітика
Роль бухгалтера	Реєстратор операцій	Аналітик, бізнес-партнер
Управлінські рішення	Реактивні	Стратегічно орієнтовані

Джерело: сформовано автором на основі [10; 13; 18; 19; 20]

Запропонована концептуальна модель дозволяє обґрунтувати, що трансформація ОАС малого бізнесу є багатовимірним процесом, у якому технологічні зміни опосередковуються інституційним середовищем і управлінськими компетенціями. Її наукова новизна полягає в інтеграції міжнародних підходів до цифрової трансформації з особливостями функціонування малого бізнесу та вітчизняного облікового середовища.

Отже, трансформація обліково-аналітичної системи малого бізнесу в умовах диджиталізації має розглядатися як стратегічний процес формування цифрової управлінської архітектури, що забезпечує

підвищення якості інформаційної підтримки прийняття рішень та зміцнення стійкості підприємства.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У результаті проведеного дослідження встановлено, що трансформація обліково-аналітичної системи малого бізнесу в умовах диджиталізації має комплексний, багаторівневий характер і не зводиться до впровадження окремих інформаційних технологій. Узагальнення сучасних міжнародних та вітчизняних підходів дозволило довести, що цифрова трансформація є стратегічною зміною організаційної архітектури підприємства, яка охоплює інформаційні потоки, управлінські процедури, систему контролю та механізми формування вартості. У цьому контексті обліково-аналітична система виступає не лише інструментом реєстрації господарських операцій, а ключовим елементом цифрової управлінської інфраструктури.

Обґрунтовано, що модернізація обліково-аналітичної системи малого підприємства детермінується взаємодією трьох груп чинників: інституційних, управлінських і технологічних. Інституційне середовище визначає доступ до цифрових екосистем, регуляторні вимоги та ринковий тиск прозорості. Управлінський вимір трансформації пов'язаний із формуванням цифрової стратегії, розвитком динамічних здібностей та підвищенням цифрової зрілості підприємства. Технологічний рівень охоплює автоматизацію облікових процедур, інтеграцію інформаційних систем, використання аналітичних інструментів і платформ хмарних рішень. Синергія зазначених компонентів забезпечує перехід від традиційної моделі обліку до інтегрованої аналітико-прогностичної системи підтримки управлінських рішень.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у формуванні концептуальної моделі трансформації обліково-аналітичної системи малого бізнесу, що поєднує інституційні умови цифровізації з управлінськими механізмами реалізації цифрової стратегії та операційною модернізацією

інформаційної архітектури. На відміну від існуючих підходів, які переважно фокусуються або на технологічному аспекті цифровізації, або на загальній цифровій трансформації підприємства, запропонована модель інтегрує стратегічний, організаційний та функціональний виміри змін саме у межах обліково-аналітичної системи малого підприємства. Це дозволяє розглядати цифрову модернізацію обліку як системний процес, спрямований на підвищення адаптивності та стійкості суб'єктів малого підприємництва.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання розроблених положень під час формування цифрової стратегії малого підприємства, оцінювання рівня цифрової зрілості обліково-аналітичної системи та планування її поетапної модернізації. Запропонований підхід може бути застосований для оптимізації інформаційних потоків, підвищення якості управлінської аналітики, інтеграції фінансових і нефінансових показників та зміцнення внутрішнього контролю. Для суб'єктів малого бізнесу це створює передумови підвищення конкурентоспроможності, зниження трансакційних витрат і посилення прозорості діяльності.

Отже, досягнуто поставленої мети дослідження - теоретично обґрунтовано та систематизовано підходи до трансформації обліково-аналітичної системи малого бізнесу в умовах диджиталізації з урахуванням інституційних та управлінських детермінант. Доведено, що ефективність цифрової трансформації безпосередньо залежить від інтеграції технологічних інновацій у стратегічну логіку підприємства та здатності управлінської команди забезпечити координацію цифрових змін.

Перспективними напрямами подальших наукових розвідок є, по-перше, емпірична апробація запропонованої концептуальної моделі на основі кількісного аналізу рівня цифрової зрілості обліково-аналітичних систем малих підприємств. По-друге, доцільним є розроблення методики

оцінювання ефективності цифрової трансформації ОАС із використанням інтегральних показників результативності та ризик-орієнтованих індикаторів. По-третє, актуальним залишається проведення порівняльних досліджень на міжнародному рівні впливу інституційного середовища на темпи та результати цифрової модернізації малого бізнесу. По-четверте, перспективним є аналіз інтеграції новітніх технологій, зокрема штучного інтелекту, Big Data та блокчейн-рішень, у структуру обліково-аналітичної системи та їх впливу на якість управлінських рішень. Реалізація зазначених напрямів дозволить поглибити теоретичні засади цифрової трансформації обліково-аналітичних систем і сприятиме формуванню науково обґрунтованих рекомендацій для сталого розвитку суб'єктів малого підприємництва.

Література

1. Баланюк І. Ф., Іванюк Т. Л. Застосування цифрових технологій в консалтингу з обліку і оподаткування. *Актуальні проблеми розвитку регіональної економіки.* 2022. № 2(18). С. 8–15.

2. Краєвський В. М., Колісник О. П., Скорик М. О. Digitalisation of the accounting and analytical support service for small businesses. *Економіка розвитку систем.* 2024. Т. 6, № 2. С. 36–41. DOI: 10.32782/2707-8019/2024-2-6.

3. Краєвський В. М., Мегедь Т. Г., Івасюк О. І. Діджиталізація обліково-аналітичного забезпечення управління борговими розрахунками у суб'єктів малого підприємництва. *Український економічний часопис.* 2025. № 10. С. 49–53. DOI: 10.32782/2786-8273/2025-10-8.

4. Петченко М. В., Гайдуцький П. І., Бурденюк І. І. Аналіз тенденцій упровадження цифровізації та диджіталізації в бухгалтерський облік. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. Т. 1, № 48. С. 105–113.

5. Полторацька І. В. Блокчейн у бухгалтерському обліку: можливості та виклики. *Економічний аналіз*. 2023. Т. 33, № 2. С. 89–97.

6. Топоркова О. А., Касянюк Ю. А. Цифрові технології обліку і контролю розрахункової дисципліни. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. С. 101–108.

7. Chanias S., Myers M. D., Hess T. Digital transformation strategy making in pre-digital organizations: The case of a financial services provider. *Journal of Strategic Information Systems*. 2019. Vol. 28, No. 1. P. 17–33.

8. Crupi A., Del Sarto N., Di Minin A., Gregori G. L., Lepore D., Marinelli L., Spigarelli F. The digital transformation of SMEs: A new knowledge broker called the digital innovation hub. *Journal of Knowledge Management.* 2020. Vol. 24, No. 6. P. 1263–1288.

9. Depaoli P., Za S., Scornavacca E. A model for digital development of SMEs: An e-commerce perspective. *Journal of Small Business and Enterprise Development.* 2020. Vol. 27, No. 7. P. 1049–1068.

10. Diller M., Asen M., Späth T., Klein S. The role of information systems in the digital transformation of accounting: A systematic literature review. *International Journal of Accounting Information Systems*. 2020. Vol. 37. Art. 100455.

11. Frank A. G., Mendes G. H. S., Ayala N. F., Ghezzi A. Servitization and Industry 4.0 convergence in the digital transformation of product firms. *Technological Forecasting and Social Change*. 2019. Vol. 141. P. 341–351.

12. Garzoni A., De Turi I., Secundo G., Del Vecchio P. Fostering digital transformation of SMEs: A four levels approach. *Management Decision*. 2020. Vol. 58, No. 8. P. 1543–1562.

13. Kraus S., Durst S., Ferreira J. J., Kailer N., Weinmann A., Schiavone F. Digital transformation in business and management research: An overview. *International Journal of Information Management*. 2022. Vol. 63. Art. 102466.

14. Matarazzo M., Penco L., Profumo G., Quaglia R. Digital transformation and customer value creation in SMEs: A dynamic capabilities perspective. *Journal of Business Research*. 2021. Vol. 123. P. 642–656.

15. Omrani N., Wehner J., Maranan M., Cawley C., Morgan G. Digital transformation in SMEs: A systematic literature review. *IEEE Transactions on Engineering Management*. 2022. Vol. 69, No. 6. P. 5030–5043.

16. Plekhanov D., Franke H., Netland T. Digital transformation: A review and research agenda. *European Management Journal*. 2023. Vol. 41, No. 6. P. 821–844.

17. Quattrone P. Digitalization, accounting and accountability: Critical reflections. Accounting, *Organizations and Society*. 2016. Vol. 51. P. 1–16.

18. Rikhardsson P., Yigitbasioglu O. Business intelligence & analytics in management accounting research: Status and future focus. International *Journal of Accounting Information Systems*. 2018. Vol. 29. P. 37–58.

19. Salles J., Fontana F., Saur-Amaral I. Management accounting change and digital transformation: A systematic literature review. *Journal of Accounting & Organizational Change*. 2023. Vol. 19, No. 4. P. 633–658.

20. Vial G. Understanding digital transformation: A review and research agenda. *Journal of Strategic Information Systems*. 2019. Vol. 28, No. 2. P. 118–144.

References

1. Balaniuk, I. F., & Ivaniuk, T. L. (2022). Zastosuvannia tsyfrovykh tekhnolohii v konsaltynhu z obliku i opodatkuvannia [Application of digital technologies in accounting and taxation consulting]. Aktualni problemy rozvytku rehionalnoi ekonomiky, 2(18), 8–15.

2. Kraievskyi, V. M., Kolisnyk, O. P., & Skoryk, M. O. (2024). Digitalisation of the accounting and analytical support service for small

businesses. Ekonomika rozvytku system, 6(2), 36–41. https://doi.org/10.32782/2707-8019/2024-2-6

3. Kraievskyi, V. M., Mehed, T. H., & Ivasiuk, O. I. (2025). Didzhytalizatsiia oblikovo-analitychnoho zabezpechennia upravlinnia borhovymy rozrakhunkamy u subiektiv maloho pidpryiemnytstva [Digitalization of accounting and analytical support for managing debt settlements in small enterprises]. Ukrainskyi ekonomichnyi chasopys, 10, 49–53. https://doi.org/10.32782/2786-8273/2025-10-8

4. Petchenko, M. V., Haidutskyi, P. I., & Burdeniuk, I. I. (2023). Analiz tendentsii uprovadzhennia tsyfrovizatsii ta dydzhitalizatsii v bukhhalterskyi oblik [Analysis of trends in the implementation of digitalization in accounting]. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 1(48), 105–113.

5. Poltoratska, I. V. (2023). Blokchein u bukhhalterskomu obliku: mozhlyvosti ta vyklyky [Blockchain in accounting: Opportunities and challenges]. Ekonomichnyi analiz, 33(2), 89–97.

6. Toporkova, O. A., & Kasianiuk, Yu. A. (2022). Tsyfrovi tekhnolohii obliku i kontroliu rozrakhunkovoi dystsypliny [Digital technologies of accounting and control of payment discipline]. Ekonomika ta suspilstvo, 40, 101–108.

7. Chanias, S., Myers, M. D., & Hess, T. (2019). Digital transformation strategy making in pre-digital organizations: The case of a financial services provider. Journal of Strategic Information Systems, 28(1), 17–33.

8. Crupi, A., Del Sarto, N., Di Minin, A., Gregori, G. L., Lepore, D., Marinelli, L., & Spigarelli, F. (2020). The digital transformation of SMEs: A new knowledge broker called the digital innovation hub. Journal of Knowledge Management, 24(6), 1263–1288.

9. Depaoli, P., Za, S., & Scornavacca, E. (2020). A model for digital development of SMEs: An e-commerce perspective. Journal of Small Business and Enterprise Development, 27(7), 1049–1068.

10. Diller, M., Asen, M., Späth, T., & Klein, S. (2020). The role of information systems in the digital transformation of accounting: A systematic literature review. International Journal of Accounting Information Systems, 37, Article 100455.

11. Frank, A. G., Mendes, G. H. S., Ayala, N. F., & Ghezzi, A. (2019). Servitization and Industry 4.0 convergence in the digital transformation of product firms. Technological Forecasting and Social Change, 141, 341–351.

12. Garzoni, A., De Turi, I., Secundo, G., & Del Vecchio, P. (2020). Fostering digital transformation of SMEs: A four levels approach. Management Decision, 58(8), 1543–1562.

13. Kraus, S., Durst, S., Ferreira, J. J., Kailer, N., Weinmann, A., & Schiavone, F. (2022). Digital transformation in business and management research: An overview. International Journal of Information Management, 63, Article 102466.

14. Matarazzo, M., Penco, L., Profumo, G., & Quaglia, R. (2021). Digital transformation and customer value creation in SMEs: A dynamic capabilities perspective. Journal of Business Research, 123, 642–656.

15. Omrani, N., Wehner, J., Maranan, M., Cawley, C., & Morgan, G. (2022). Digital transformation in SMEs: A systematic literature review. IEEE Transactions on Engineering Management, 69(6), 5030–5043.

16. Plekhanov, D., Franke, H., & Netland, T. (2023). Digital transformation: A review and research agenda. European Management Journal, 41(6), 821–844.

17. Quattrone, P. (2016). Digitalization, accounting and accountability: Critical reflections. Accounting, Organizations and Society, 51, 1–16.

18. Rikhardsson, P., & Yigitbasioglu, O. (2018). Business intelligence & analytics in management accounting research: Status and future focus. International Journal of Accounting Information Systems, 29, 37–58.

19. Salles, J., Fontana, F., & Saur-Amaral, I. (2023). Management accounting change and digital transformation: A systematic literature review. Journal of Accounting & Organizational Change, 19(4), 633–658.

20. Vial, G. (2019). Understanding digital transformation: A review and research agenda. Journal of Strategic Information Systems, 28(2), 118–144.